

Nove publikacije

Kanal Sv. Jerneja, kjer se med metli jem zibljejo barke

Informacijska zgibanka iz serije Varujmo bisere slovenske narave

V preprosti zgibanki, ki jo je izdalo Ministrstvo za okolje, prostor in energijo in ob podpori LIFE Narava projekta, ki poteka v Se oveljskih solinah, je predstavljena združba slanljubnih rastlin, med katerimi ima posebno mesto morsko metli je *Spartina maritima*. Metli je je namre uvrš eno med za EU pomembne vrste oziroma habitate za katere si morajo države lanice posebej prizadevati, da jih ohranijo v ugodnem stanju ohranjenosti.

V zgibanki so predstavljene usmeritve in priporo ila za sobivanje loveka in narave v kanalu Sv. Jerneja. Ta kanal želimo ohranjati zato, ker je to eno od vsega treh slovenskih rastiš morskega metli ja, ker je zanimiv primer lovekovega sožitja z naravo in je tudi posebnost in zanimivost KPSS. Obiskovalce po poti ob kanalu pozivamo, da skrbijo za isto okolje ob kanalu, da ne vznemirjajo živali ali trgajo rastlin, da hitrost vožnje s plovili v kanalu omejijo tako, da ne povzro ajo valov, ki poškodujejo nasipe in brežine kanala. Barke in olni sodijo v kanal Sv. Jerneja, vendar se na njih ne preno uje, odpadke in ostanke hrane pa se ne me e v vodo.

Ljudje v solinah

Foto: I. Skornik

Klavdij Zudi

Klavdij Zudi je solinar z najdaljšo delovno dobo v Se oveljskih solinah. Tu je za el delati že kot de ek, ko je pomagal svoji družini pri delu na Fontaniggeah. Tam ni bilo vodarjev, ki bi uravnavali dotoke vode na solna polja. Njegovo solno polje s 24 bazeni obsega okoli 4000 m² in letno na njem pridelava od 140 do 280 ton soli. Dnevno preloži celo do 5 ton soli! Pravi, da so bili v asih solinarji druga ni, bolj vase zaprti ljudje. Niso prav radi odkrivali skrivnosti nalivanja vode v solna polja, tako da so jih mladi solinarji morali skrivaj opazovati pri tem po etju. Danes je druga e; sam prav rad prenaša znanje in izkušnje na mladi rod solinarjev, ki se je v zadnjih dveh letih zaposlil v KPSS. Pravi tudi, da je bilo v asih na solinah veliko solinarjev, ki so lahko dnevno skrbeli za vzdrževanje nasipov.

Obvestilo

Po kon ani sanaciji oziroma nadvišanju leve brežine reke Drnice, ki je bila potrebna zaradi prepre evanja nenadzorovanega poplavljanja solin, letališ a in Se ovelj, bo nasip prepuš en naravnemu zaraš anju. V nekaj letih se bo prek njega zrasla trava in trstika, tako kot se je to zgodilo pred dvajsetimi leti, ko je bil nasip zadnji obnovejen.

Da bi omogo ili imprejšnje zaraš anje nasipa in s tem povrnitev prejšnjega izgleda nasipa, prosimo obiskovalce parka in lokalno prebivalstvo, da upoštevajo prepoved gibanja po tem nasipu. Sanirani nasip ne sme postati cesta za vstop v osr je solin. V ta namen bo postavljena tudi posebna ograja za prepre itev hoje in vožnje po nasipu.

Pogosta vprašanja

• Kaj je petola?

Petola je nekaj mm debela plast alg, sadre in mineralov, ki prepre uje stik morskega blata na dnu kristalizacijskih bazenov s kristali soli. V Se oveljske soline so jo pripeljali paški solinarji v 14. stoletju, saj so bile njihove soline znane po vsem Sredozemlju zaradi izjemne kakovosti soli. Solinarji so skozi stoletja veliko pozornost posve ali vzgoji te edinstvene plasti in še danes redno skrbijo za ravno prav debel sloj in skorjo. Petola še danes pokriva dno kristalizacijskih solnih bazenov v Se oveljskih solinah in omogo a nastajanje istih, belih solnih kristalov.

• Kaj je mokriš e?

Z besedo mokriš e ozna ujemo razli ne biotope, za katere je zna ilno, da so na prehodu med vodnimi in kopenskimi ekosistemi, vsem pa je skupno to, da jim življenjski utrip daje voda. Razvrstitev mokriš je zapletena zaradi njihovega prehodnega zna aja, razli nih tipov mokriš in njihovega poimenovanja. Ramsarska konvencija podaja za mokriš e naslednjo razlago: "Mokriš a so obmo ja mo virij, nizkih barij, sotiš ali vode, naravnega ali umetnega nastanka, stalna ali ob asna, s stoje o ali teko o vodo. Voda je sladka, polslana ali slana, vklju no z obmo ji obalnega morja, kjer voda ob osekah ne presega globine šest metrov". Mokriš a imajo pomembno vlogo v lovekovem življenju, v preteklosti pa so pomembno vplivala na razvoj civilizacij. Se danes so to obmo ja z visoko pestrostjo vrst, hkrati pa varujejo okolje pred poplavamami, zadržujejo visoke vode ob poplavih, istijo onesnažene vode, so vir hrane in razli nih dobrin ter obmo ja, kjer se lovek lahko sprosti in doživlja naravo.

Izdajo glasila sofinancira Ministrstvo za okolje, prostor in energijo

Izdaja: SOLINE Pridelava soli d.o.o. v okviru projekta LIFE Nature "Ohranitev ogroženih vrst in habitatov v Se oveljskih solinah" (LIFE03 NAT/SLO/000076).
Naklada: 8000 Tisk: Tiskarna Babi, Urednica: Barbara Morgan, Tehni ni urednik: Iztok Skornik, Oblikovanje: Mugil design, Uredniški odbor: Neli Romanello, KS in TD Se ovlje;
Robert Turk, Zavod RS za varstvo narave OE Piran; Iztok Skornik, KPSS; Karmen Vidak Forte, Ob ina Piran. Naslov uredništva: SOLINE Pridelava soli d.o.o., Se a 115, 6320 Portorož, Tel: 05 672 13 30, Fax: 05 672 13 31, E-mail: kpps@soline.si, spletna stran: www.kpps.soline.si

SOLNI CVET

Glasilo Krajinskega parka Se oveljske soline (KPSS)

ISSN 1581-8330

Številka 4, december 2004

Krajinski park Se oveljske soline
Parco Naturale delle Saline di Sicile

Uvodnik

V Se oveljskih solinah se sol pridobiva na skorajda enak na in že od 14. stoletja. Tedaj so k nam prišli solinarji z otoka Paga in uvedli pridobivanje soli na petoli. Tudi tehnološki proces se bistveno ni spremenil. Na Fontaniggeah je bilo sicer pobiranje soli, razen v okviru kompleksa Muzeja solinarstva, v šestdesetih letih prejšnjega stoletja opuš eno, ker je bila pridelava soli predraga. Na Leri se je zadnja pomembnejša sprememba v procesu pridelave soli zgodila pred natanko sto leti. Takrat je namre Avstrija poddržavila soline, hkrati pa je združila vse bazene, v katerih sol kristalizira (»cavedini«) in jih obkročila z bazeni z razli no stopnjo izhlapevanja. Vetrne rpalke za pre rpavanje vode iz nižjih v višje bazene pa so Avstrijci na Leri nadomestili z bencinskimi. Na tej dediš ini in tradiciji sloni tudi usmeritev upravljanja s Krajinskim parkom Se oveljske soline (KPSS) za v prihodnje. Pravne okvire za ohranitev solin postavljajo predpisi s podro ja varovanja naravnih vrednot in kulturne dediš ine (obmo je solin je razglašeno za državni krajinski park, del solin pa tudi za kulturni spomenik državnega pomena). Soline so vklju ene v ekološko omrežje Natura 2000, ki je dolo eno v državah lanicah EU s ciljem ohranjanja evropsko pomembnih živalskih in rastlinskih vrst in posebnih življenjskih okolij. Se oveljske soline so tudi mednarodno pomembno mokriš e pod okriljem Ramsarske konvencije o mo virjih, katere podpisnica je tudi Republika Slovenija. Dolgoro ni cilji upravljanja s KPSS in rabe naravne vrednote Se oveljskih solin so usmerjeni k varovanju in trajnemu ohranjanju naravnih vrednot in s tem raznovrstnosti rastlinskih in živalskih vrst in njihovih življenjskih okolij v Se oveljskih solinah, ohranjanju kulturne dediš ine in zna ilnosti obmorske kulturne krajine Slovenske Istre.

Za uresni itev teh ciljev je treba ohraniti in razvijati:

- solinarstvo kot gospodarsko dejavnost, ki je izoblikovalo to obmo je, z ohranjanjem tradicionalnega proizvodnega procesa in tehnologije;
- pester solinski ekosistem in raznolika življenjska okolja v solinah;
- sodelovanje z vsemi zainteresiranimi organizacijami in skupinami ter jih skupaj z lokalnim prebivalstvom vklju evati v procese na rtovanja in upravljanja s KPSS.

Se oveljske soline - mednarodno pomembno mokriš e

Konvencija o varovanju mokriš mednarodnega pomena, predvsem kot prebivališ e vodnih ptic (Ramsarska konvencija), je bil prvi svetovni sporazum o varovanju in razumni rabi naravnih virov. Ramsarska konvencija ali Konvencija o mo virjih mednarodnega pomena, predvsem kot prebivališ a mo virskih ptic, je bila sprejeta 2. januarja 1971 v iranskem mestu Ramsar. Njen namen je »ohranitev in sprejemljiva raba mokriš na nacionalni ravni in z mednarodnim sodelovanjem uveljavljati na ela trajnostnega razvoja«. Država pogodbenica konvencije se obveže, da bo spoštovala in opravljala naslednje glavne štiri aktivnosti:

- uvrš ala mokriš a (ki izpolnjujejo strokovna merila) na Seznam mokriš mednarodnega pomena in vzdrževala njihov ekološki zna aj
  - vklju evala ohranitev mokriš v nacionalne razvojne programe, na rtovala celostno upravljanje povodij ob spoštovanju na ela trajnostne rabe
  - podpirala ohranitev mokriš na svojem ozemlju z razglašanjem zavarovanih obmo ij in podpirala strokovno usposabljanje raziskovalcev in upravljalcev mokriš
  - sodelovala z drugimi pogodbenicami na podro ju mejnih mokriš in hidroloških sistemov in v skupnih razvojnih projektih na mokriš ih.
- Ramsarsko konvencijo je ratificiralo že prek 100 držav. Slovenija se je ramsarski družini pridružila leta 1992, naslednje leto pa so bile Se oveljske soline uvrš ene na Seznam mokriš mednarodnega pomena. V spomin na sprejetje Ramsarske konvencije je 2. februar razglašen za svetovni dan varstva mokriš .

Foto: A. Sovinc

Obisk direktorja solinarske zadruga Guerande

Oktober je Se oveljske soline obiskal Charles Perraud, direktor solinarske zadruga najboljši severno leže ih tradicionalnih solin v Evropi. Soline Guerande ležijo ob zahodni atlantski obali Francije. Tudi te soline so pred desetletji doživljale podobno usodo kot Se oveljske kakšno leto kasneje. Skorajda so že izginile, predvsem zaradi cenene industrijske soli iz Afrike, ki je s tržišča izrinjala tradicionalno pridelano sol. Vendar so domačini še pravi raspoznavali, da bi s propadom solin izgubili tudi njihovo naravno in kulturno dedišino. Povezali so se v zadrugo in prišli obnovljati soline. Spoznali so naravovarstveni pomen mokriš ob solinah, mladi pa so se izobrazili v turizmu, ki vodi v, ki po solinah usmerjeno vodijo obiskovalce, ki uživajo v doživljanju in opazovanju narave in ptic. Gospod Perraud je prepričan, da bodo soline Guerande preživele, ker so ljudje začeli ceniti domačo sol zaradi okusa, ker je bogatejša z naravnimi primesmi, predvsem pa zato, ker se ljudje zavedajo, da z ohranjanjem mokriš ohranjamo tudi rastlinske in živalske vrste.

Soline Guerande (Foto: H. Dahm).

Istilna akcija v KPSS

V KPSS smo v skupaj s Turističnim društvom Se ovlje in ob sponzorstvu podjetij JP Okolje Piran, Mignon d.o.o., Droga d.d., Hoteli Morje d.d. ter Mobitel d.d. v soboto, 21.11.2004 uspešno izpeljali istilno akcijo. Istilne akcije se je udeležilo preko 100 ljubiteljev solin. Razdelili smo se v skupine in soline o istili vseh odpadkov, ki v to območje ne sodijo. Vsak udeleženec akcije je v zahvalo dobil letno vstopnico za KPSS. Vsem, ki ste pripomogli k bolj urejenim solinam in pokazali, da je ta prostor za vas dragocen, se iskreno zahvaljujemo.

Naslednjo istilno akcijo bomo organizirali spomladi in tako dali možnost tudi tistim, ki se nam tokrat niso mogli pridružiti.

Foto: S. Renčelj

Foto: I. Škornik

Vtisi uencev OŠ Se ovlje

Naša skupina se je napotila z avtomobili na predel Fontanigge, kjer smo pod vodstvom L. Lipeja zavili na prvo varstveno območje krajinskega parka. Z veseljem smo lahko ugotovili, da ta predel ni bil tako onesnažen, saj smo našli le nekaj plastenk, plastičnih kozarcev, vrečk in plastičen zabojnik. Imeli pa smo veliko srečo, da je naš vodja znan biolog, ki nam je pokazal slanuše, gnezdišča, sledi različnih živali in celo lobanjo rovk. Na Fontaniggeah smo se tudi fotografirali in se odpeljali še h kanalu Sv. Jerneja. Tu pa je naša navdušenost nad osveženostjo ljudi usahnila, saj smo naleteli na gromozansko nesnago. Kaj vse so ljudje nametali na rob krajinskega parka? Z vodjem parka A. Sovincem smo gazili v blato, saj nismo hoteli pustiti vse te nesnage v tako lepem okolju. Želimo si še takih srečanj, saj smo se iz tako pomirjujočega okolja vrnili polni pozitivne energije in nepozabnih doživetij.

Uencev OŠ Se ovlje in mentorica

Kot riba v vodi...

V okviru projekta LIFE je bilo v KPSS izkopanih več sto metrov t.i. «robni jarkov». Ob robu solnih polj na Fontaniggeah so bili izkopani jarki, ki omogočajo boljše kroženje in mešanje vode po bazenih. Učinki tega preprostega ukrepa so nas prijetno presenetili: v šelani s plastjo alg prekrite vode bazenov in kanalov se je ponovno vrnilo življenje! S primerjavo stanja rib, predvsem značilne solinske ribe solinarke, je bilo ugotovljeno, da so se te ribe spet naselile v še pred časom povsem opustele kanale. Povečan pretok vode preko robnih jarkov je namreč odplaknil preproge alg, ki so prej povsem zastirale pot žarkom sonca in odvzele kisik iz vode, ki ga druga bitja potrebujejo za obstoj. Še enkrat se je izkazalo, da je vredno posnemati izkušnje starih solinarjev; ti so namreč v preteklosti redno kopali takšne robne jarke in s tem izboljševali kakovost vode v solnih bazenih.

oktober 2003

junij 2004

Življenjska okolja v solinah

Poloj

Poloj ob izlivu reke Dragonje (Foto: I. Škornik).

Poloj je pešeno ali glineno obrežje, ki je izpostavljeno nenehnemu delovanju plime in oseke. Poloje najdemo večinoma ob rečnih ustjih ter na bregovih zatokov in slanih luž, ki so povezane z morjem. Tudi za to življenjsko okolje so značilne velike spremembe v temperaturi, ki od tamkajšnjih organizmov zahtevajo posebno vzdržljivost. Poloje prerasajo slanoljubne rastline. Poloji predstavljajo izjemno bogato življenjsko okolje in vir hrane številnim pticam.

Rastline v solinah

Za slana tla so značilne slanuše. Slanuše ali halofiti, kot imenujemo slanoljubne rastline, prenesejo ali potrebujejo velike koncentracije soli. Običajno jih najdemo ob izlivih rek in potokov v morje in na solinah.

Navadni osornik *Salicornia patula*

Navadni osornik *Salicornia patula* je v Se oveljskih solinah najbolj razširjena slanuša enoletnica. Ker zaradi slanosti trpi pomanjkanje vode, je na to prilagojen. V stebli skladišči vodo, listi pa so zakrneli do majhnih luskič. Tudi cvetovi so zakrneli in lahko opazimo le njegove posamezne dele. Steblo osornika je mehko in sočno, zato so ga solinarji uporabljali tudi v prehrani. Raste v zelo slanah pogojih.

Navadni osornik (Foto: I. Škornik).

Ptice v solinah

Velika bela aplja *Egretta alba*

Velika bela aplja (Foto: I. Škornik).

Velika bela aplja je celoletni gost v Se oveljskih solinah, kjer pa ne gnezdi. Njeno število se spreminja vsako leto: največ, tudi več deset osebkov, je tukaj jeseni in spomladi, nekaj manj pa zimo in še manj poleti. Najraje se velike bele aplje zadržujejo in hranijo v solinskih bazenih in kanalih, poživajo pa tudi na opuščeni solinski hišah na Fontaniggeah. Tudi sicer je na Leri ta vrsta aplje redkejša. Je približno tako velika kot siva aplja (do enega metra). Perje je belo, kljun je rumen z rumeno osnovo ali povsem rumen, noge pa tudi prsti na nogah so rdeči. Od manjše, a pogostejše male bele aplje jo bomo spoznali tudi po tem, da slednja ob poletu pokaže živo rumeno obarvane prste na iztegnjenih nogah.

Posebneži v solinah

Solinska obrežna stenica *Halosalda lateralis*

Bregovi vodnih površin in rahlo namočena tla so življenjsko okolje obrežnih stenic, ki v nemirnem teku in z velikimi omikami iščejo svojo plen. So med najprvotnejšimi stenicami, z mnogimi primitivnimi značilnostmi. Solinske obrežne stenice so zelo različno obarvane; najdemo lahko takšne s skoraj povsem svetlimi ali povsem temnimi krili, večinoma pa imajo temne in svetle lise.

Solinska obrežna stenica (Foto: A Gogala).